

ÂŞIK RUHSATÎ'NİN HZ. MUHAMMED (S.A.V.)'İ KONU ALAN ŞİİRLERİ*

Dr. Doğan KAYA

1835'te Kangal'ın Deliktaş köyünde doğmuştur. Asıl adı Mustafa'dır. Babası Ahmet olup annesinin isminin Safiye olduğu söylenir. Dedesi ise Altınyayla ilçesindedir. On iki yaşında öksüz ve yetim kalmış, bu bakımdan kuvvetli bir tahsil görememiştir. Dört kere evlenmiş (Mihri, Ayşe, Fatma, Mühime) ve bu evliliklerden yirmi üç çocuğu olmuştur. Bunlardan Mihri, oğlu Âşık Minhacî'nin annesidir. Ruhsatî, uzun müddet Deliktaş ağalarından Ali Ağa'nın yanında azap durmuştur. Kimi zaman Tecer'deki değirmenlerin su işlerinde çalışmış, kimi zaman da köyünde kiracılık, rençperlik ve çobanlık yapmıştır. Bazen de inşaatlarda bennelik (duvarcılık) yaptığı olmuştur. Zaman zaman gurbete çıkan Ruhsatî ömrünün sonlarında köyünde imamlık yapmıştır. Ömrü fakirlikle geçen Ruhsatî, ufak-tefek yardımlar haricinde kimseden arzuladığını bulamamıştır. Fiziki olarak uzun boylu, beli bükük, çil yüzlü, çakır gözlü, sarı sakallı bir yapıya sahip olan Ruhsatî, karakter itibariyle de ideal insan vasıflarına sahiptir. Basiret, kanaat, tevazu ve iz'an sahibidir. Haramdan, koğ-gıybetten kaçınmış; sır saklamasını bilmiştir. Kimsenin azına çoğun karışmamış; kimsenin malına göz dikmemiştir. Samimi bir Müslüman olup, İslam Peygamberini aşk derecesinde sevmiştir. Önceki kaynaklarda Bektaşî olduğu ileri sürülmüşse de Ruhsatî, kendisinin de pek çok şiirinde belirttiği gibi Nakşibendî tarikatine mensup bir âşıktır. 1911'de köyünde vefat etmiştir ve mezarı Deliktaş'tadır.

Ruhsatî bedeli bir âşıktır. Birgün Kertme köyü mezrasında uyuya kalmış ve bu sırada pirlere verdiği badeyi içmiştir. Mahlasını ise, Şeyh İbrahim Efendi vermiştir. Bazı şiirlerinde her ne kadar *İcadî* ve *Cehdî* mahlaslarını kullandığını söylüyorsa da bu mahlasla söylediği şiirine rastlanmamıştır. İrticali olan fakat saz çalmayan bir âşıktır.

XIX. yüzyılın seçkin halk şairlerinden olan Ruhsatî, şiirlerinin çoğunu hece vezni ile yazmıştır. En çok 11 ve 8 heceli şiir söylemiştir. Ancak Âşık Ömer, Dertli, Emrah, Seyranî gibi geleneğe uyarak aruz vezni yahut hecenin 14 ve 15'li şekilleri ile şiirler yazdığı da olmuştur. Söz gelişi *Uğru ile Kadı Hikayesi*'ni aruz vezni ile yazmıştır. Ne var ki, pek çok halk şairinde rastladığımız gibi aruz vezninde başarılı olamamıştır. Hece vezninde olan divanları 7+7 yahut 8+7 duraklıdır. Ruhsatî, bu tür şiirlerde genellikle olaylara ve mistik düşüncelere yer vermiştir. Her ne kadar divan adını verdiğimiz bu şiirlerde veciz sözler söylemişse de Ruhsatî, asıl başarısını hece vezinli şiirlerde göstermiştir.

Ruhsatî'nin dili sadedir, şiirlerinde zorlama yoktur. Hece, durak, kafiye ve rediflerde titiz davranmış; anlam bütünlüğüne dikkat ederek daha güçlü, daha kalıcı şiirler söylemiştir. Kelimeleri seçerken tesadüflere yer vermemiştir. Sözgelisi, "çalar" döner ayaklı şiirinde Türkçeyi nakış nakış işlediğini görmekteyiz. Şiir tekniği güçlü bir âşıktır. Anlatmak istediği düşünceyi, şiirlerinde gayet ustalıkla dile getiren Ruhsatî, şiirlerinde tasvire fazla yer vermiştir. Bir köy şairi olduğu için, pek çok şiirinde ağız özelliklerine bağlı kalmış, oldukça fazla yekûn tutacak kadar mahalli kelime kullanmıştır. Şiirlerinde genellikle köy hayatının özelliklerini yansıtmıştır. Duygu ve düşünce âlemi, köyde gördüğü intibalarla doludur. Bunun yanında duyduğu ve bildiği konulara da yer verdiği olmuştur. Şiirlerinin mihverini halk kültürü ve kendi intibaları olmuştur. Hemen her konuda deyişi vardır. Pek çok âşıktaki rastladığımız başta aşk, tabiat ve gurbet, öğüt, taşlama ve tenkit, mistik düşünce fanilik olmak üzere dert, şikâyet, dilek konularındaki şiirleri Ruhsatî'de de bulabilmekteyiz.

En çok Karacaoğlan, Âşık Ömer ve Gevherî'nin etkisinde kalan Ruhsatî, şiirleriyle pek çok aşığa ustalık yapmıştır. Ondan etkilenen âşıkların başında oğlu Minhacî gelir. Öyleki halk, çoğu zaman ikisinin şiirini birbirine karıştırmıştır. Her ikisinin şiiri de dil, üslup ve konu bakımından oldukça benzerlik gösterir. Ancak Minhacî'nin şiirlerinde daha yanık ve daha içli bir eda hakimdir. Minhacî'den başka Mesleki, Zakiri (Noksanî), Emsalî ve Tabibî gibi âşıklar da Ruhsatî'den etkilenmişlerdir. Ayrıca Bekir Kılıç, Ehramî, Gafili, Hamza, Hitabî, İsmetî, Kelamî, Kenanî, Memiş Eroğlu, Muzaffer, Nedimî ve Zakir gibi günümüz şairlerinin âşık olmalarında Ruhsatî'nin şiirlerinin etkisi olmuştur. Bu etkilenmede asıl sebep, onların Ruhsatî'yi usta kabul etmeleridir. Sözüünü ettiğimiz âşıklar, pek çok şiirlerinde Ruhsatî'nin işlediği konuları işlemişler, aynı kafiye kullanmışlardır. Edebiyatımızdaki âşık kollarından birisinin de Ruhsatî Kolu olması onun ne derece güçlü bir âşık olduğunu göstermektedir.

-1-

Dilde ezber kalbde envar Mustafa'dır Mustafa
 Ümmetine olan rehber Mustafa'dır Mustafa
 Leyl ü nehar ezberimdir ezkarimdir hep varım
 Yerde gökte olan serdar Mustafa'dır Mustafa

Mustafa nurundan oldu kevkeb ile asuman
 Mustafa nurundan oldu şems ile mahıtaban
 Mustafa olmazsa âlem halk olmazdı bu cihan
 Şefaatchi yarın mahşer Mustafa'dır Mustafa

Şanında "Levlak" denildi hamd olsun Yazdan'ıma

Ahmed Mahmud u Muhammed Mustafa Sultan'ıma
 Maşer günü ümmetinin erişir dermanına
 Sahib-i livâ-i bihter Mustafa'dır Mustafa

Mustafa'nın aşkı ile RUHSAT oluyor deli
 Mustafa'ya "Hu" çekerler cümle melek hep veli
 Ben de bir can ile başı meydana koydum beli
 Dihanı nur hadisi nur Mustafa'dır Mustafa

-2-

Dilimde ezkarım virdim
 Bir Allah bir de Muhammed
 Her nere varırsam derdim
 Bir Allah bir de Muhammed

Var amma yetmiş bin perde
 Hızır'dır anılsa nerde
 Yedi kat gökte hem yerde
 Bir Allah bir de Muhammed

Derim Ya Kayyum Ya Hay
 Bin birdir ismini var say
 Bilmeyenin başına vay
 Bir Allah bir de Muhammed

Kulak ver olma gel sağır
 İştir dem be dem çağır
 Terazide gelen ağır
 Bir Allah bir de Muhammed

Zikreden bulur rahmeti
 Şükreden bulur cenneti
 Sıdk ile çağır RUHSATİ
 Bir Allah bir de Muhammed

-3-

Eşiğine süre idim yüzümü
 Hediyem yok candan gayrı Muhammed
 Senden başka kime edem nazımı
 Bildiğim yok senden gayrı Muhammed

Beni sana bulaştırmaz bu kemâl
 Aman ey yüzü ay lebleri zülâl
 Ger ümmetim demez isen n'ola hal
 Yaş dökeyim kandan gayrı Muhammed

Gâhî akıllıyım gâh mecnun deli
 Gâhî harı sevdim gâhi de gülü
 Ebubekir Ömer Osman ve Ali
 Bildiğim yok bundan gayrı Muhammed

Herkes ikna oluyorlar suçunda
 Rücu eder kusurunun ucunda
 RUHSAT gibi ümmetinin içinde
 Sefil yoktur andan gayrı Muhammed

-4-

Ey güzel vechini gören kan ağlar gözden geçer
 Şeb ü ruzu bitirir de ay u yıldızdan geçer
 Nikab çek mah cemâline seni çoban görmesin
 Atar değneğin havaya vaz gelip yozdan geçer

Dertlere derman yazmışlar leblerinin abını
 Gözlere tutiya derler kademin türabını
 Üç tuğlu vezir görürse kaşların mihrabını
 Fermanın ateşe atar şehri kor bizden geçer

Anca uşşakın fark eder cana can olduğunu
 Mahşer günü şerafetle sayeban olduğunu
 İngiliz idrak eylese ne sultan olduğunu
 "Lailahe illallah" der gümrükten tuzdan geçer

Rahmet için halk olunmuş dört kitabın başına
 Seni seven sıdk u candan düşmez nefsin peşine
 Uşşak-ı Resul olanın ismin değse gûşuna
 Kaldırır yerlere çalar sedefli sazdan geçer

İsmine âşık olalı beni aldı bir eser
 Ol adu-yı bedlikadan da'im ederim hazer
 Candan gayrı hediyem yok kabul edersen eğer
 RUHSATî varını koymuş oğuldan kızıdan geçer

-5-

Yok ise elde sermayen
Muhammed'e salâvat ver
Temiz tahir ise mayan
Muhammed'e salâvat ver

Hemi müjde beşarettir
Hemi Hacc'ı ziyarettir
Bin günaha kefarettir
Muhammed'e salâvat ver

Kulum der rahmet-i Rahman
Senden uzak olur şeytan
Nasib olur sana iman
Muhammed'e salâvat ver

Sıdk u candan isen ümmet
Terk etme daima sünnet
Vacip olur sana cennet
Muhammed'e salâvat ver

Huriler Hak Kerîm desin
Bu zat benim yârim desin
Melekler aferin desin
Muhammed'e salâvat ver

RUHSATÎ ol Hakk'a vasıl
Varıp bir mürşide yasıl
Koğdan gıybetten ne hasıl
Muhammed'e salâvat ver

-6-

Seher vaktinde baktım ki
Derdim Muhammed çağırır
Kalbe bir nazar kıldım ki
Virdim Muhammed çağırır

Gönül dünyadan usanık
Bir güzel cemale yanık
Mustafa'ya olmuş tanık
Gördüm Muhammed çağırır

Sureta diyor ki gel gel
Boynun eğmiş sefil sümbül
Dedim derdin nedir bülbül
Sordum Muhammed çağırır

Ağaçlar feryada gelir
Bir acıib eda gelir
Yellerde bir sada gelir
Durdum Muhammed çağırır

Yalandır dünyanın üstü
Müheyyadır ecel tast
RUHSAT'ım kibleye postu
Serdim Muhammed çağırır